

moderne. Tipul feminin propriu epicei sirbești vitejești, este *Ruxandra*, care respinge pe *Marko Kraljević*, pentru că s-a supus vasalității sultanului ¹⁶². *Ruxandra* e tot atît de *dîrză*, pe cît de viteaz îl prezintă celelalte balade pe *Marko*.

Dacă trecerea activității guslarilor în serviciul feminin a potențat valoarea artistică a creațiilor lor, circulația lor în lumea hanurilor a transformat pe *Marko Kraljević* într-un client obișnuit al circiumilor, unde bea vinul cu vadra și își adapă calul tot cu vin ¹⁶³.

Guslarul n-a fost dealtfel niciodată un creator neutru față de mediul în care își manifesta arta.

Într-adevăr, guslarii de la *Zlatibor*, mica localitate unde și-a notat *Mathias Murko* ¹⁶⁴ observațiile pe care le cităm pentru a documenta teza noastră, nu și-au redus participarea la festivitatea inaugurării șoselei de acolo, împlinindu-și profesiunea pasiv, delectînd pe cei de față cu baladele tradiționale, ci, considerîndu-și firesc rosturile culturale organice, au luat poziție artistică față de evenimentul la care participau. După ce au parodiat în versuri discursurile auzite, au dat o redacție poetică a operei ce se făcuse acolo, povestind peripecțiile împlinirii ei într-un cîntec realizat după tiparele obișnuite epicei vitejești. Acești guslari au repetat astfel, fără rezultate artistice, care ar fi putut da viabilitate improvizației lor, și în fața unui eveniment strict local, fără răsunset, dar cu importanță documentară, datorită prezenței marelui învățat ceh, practica obișnuită a guslarilor.

Un alt cercetător, *Gerhard Geseman*, a surprins și el un caz similar care documentează dintr-odată și spontaneitatea creației guslarilor și tehnica obișnuită epicei sirbești. ¹⁶⁵ Mărturia, care urmează a fi comentată mai jos, a fost consemnată în spitalul militar de război din *Kraguevac* în vara anului 1914, în momentul în care lumea sirbească înfrunta din nou adversitatea armelor.

Momentul și locul întrunea cele trei condiții esențiale creației epice, *atmosfera*, *publicul* și *creatorul*: mediul propice evocărilor epice, un spital de război, și atmosfera pregătită de știrea căderii pe cîmpul de luptă a fiului medicului ce îi îngrijea; prezența între răniții, care aveau să constituie publicul, a unui guslar profesionist, și prin el, nu numai prezența întregului fond al epicei orale sirbe, ci și a darului improvizației ce o caracterizează.

Provocat de cererile unanime ale celor internați în salonul spitalului din *Kraguevac*, impresionați de momentul tragic al invaziei Sirbeiei de către trupele austro-germane, la care se adaugă și jalea personală a medicului, improvizația și-a luat ușor zborul, născîndu-se cîntecul de jale al feciorului medicului

¹⁶⁰ Op. cit., II, 51.

¹⁶¹ Op. cit., II, 69.

¹⁶² Op. cit., II, 40.

¹⁶³ A. Vaillant, *Les chants epiques des slaves de sud*, în « *Revue des cours et conférences* », Paris, XXXIII, 1931, 2, p. 316.

¹⁶⁴ « *Revue des études slaves* », XIII, Paris, 1933, p. 29.

¹⁶⁵ *Studien zur sud-slavisches Volksepik*, I, Regensburg, 1926, p. 65—7.